

University of Tehran

Social Capital Management

Online ISSN: 2423-6233

Home Page: <https://jpht.ut.ac.ir>

Meta-analysis of studies on the relationship between social capital and marital satisfaction

Mohsen Niazi¹ | Ayub Sakhaei² | Elnaz Vald Khalil^{3*} | Mohadeseh Mayani⁴

1. Department of Social Sciences, Faculty of Law and Human Sciences, Kashan University, Kashan, Iran. Email: niazim@kashanu.ac.ir
2. Department of Social Sciences, Faculty of Law and Human Sciences, Kashan University, Kashan, Iran. Email: sakhaie84@yahoo.com
3. Corresponding Author, Department of Social Sciences, Faculty of Law and Human Sciences, Kashan University, Kashan, Iran. Email: elnaz.khalili2021@gmail.com
4. Department of Social Sciences, Faculty of Law and Human Sciences, Kashan University, Kashan, Iran. Email: researcher.m.m@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article History:
Received April 27, 2022
Revised November 20, 2022
Accepted December 03, 2022

Keywords:

Social Capital
Marital satisfaction
Meta – analysis
Social Participation.

ABSTRACT

Numerous studies have been conducted on the relationship between social capital and its role on marital satisfaction in Iran. And each has its strengths and weaknesses. And they have had various results in the field of the impact of social capital on marital satisfaction. And re-conducting research with the survey method in this area may lead to many different complexities. Therefore, the purpose of this study is to find a meta-analysis method to analyze the results of studies on social capital and marital satisfaction and to explain how successful the studies have been in this field. For this purpose, 10 studies conducted between 2009-2019 on the relationship between social capital and marital adjustment that have been published in reputable quarterly journals were reviewed. Selected surveys have been conducted in different statistical societies according to reliable criteria. The statistical population includes 10 articles related to social capital relationship and marital satisfaction and purposeful samples have been selected. In the next step, the effect size factor and the moderating role of social capital dimensions have been evaluated and analyzed using *cma2* software. The results of the present study showed that the size of the effect or coefficient of impact of social capital on marital satisfaction is equal to 0.478. Overall, the results of the study showed that men's social capital has a higher and greater impact on marital satisfaction than women.

Cite this article: Niazi, M., Sakhaei, A., Vald Khalili, E., Mayani, M. (2023). Meta-analysis of studies on the relationship between social capital and marital satisfaction. *Social Capital Management*. 10 (1), 77-90. Doi: 10.22059/jscm.2022.341671.2282

© The Author(s).

DOI: <http://doi.org/10.22059/jscm.2022.341671.2282>

Publisher: University of Tehran Press.

دانشگاه تهران

مدیریت سرمایه اجتماعی

شاپا الکترونیکی: ۶۲۳۳-۲۴۲۳

سایت نشریه: <https://jpht.ut.ac.ir>

فرا تحلیل مطالعات انجام شده در زمینه رابطه سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی

محسن نیازی^۱ | ایوب سخایی^۲ | الناز ولدخلیل^{۳*} | محدثه مایانی^۴

۱. گروه علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. رایانامه: niazim@kashanu.ac.ir
۲. گروه علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. رایانامه: sakhaie84@yahoo.com
۳. نویسنده مسئول، گروه علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. رایانامه: elnaz.khalili2021@gmail.com
۴. گروه علوم اجتماعی، دانشکده حقوق و علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران. رایانامه: researcher.m.m@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخ های مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۰۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۰۸/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۱۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۲/۲۱

کلیدواژه:

رضایت زناشویی،

سرمایه اجتماعی،

فرا تحلیل،

مشارکت اجتماعی.

پژوهش های متعددی در زمینه رابطه سرمایه اجتماعی و نقش آن بر رضایت زناشویی در ایران انجام شده است و نتایج متنوعی نیز در زمینه تأثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت زناشویی داشته اند. انجام دادن دوباره تحقیق با روش پیمایش در این حوزه شاید به پیچیدگی های مختلفی منجر شود. از این رو، هدف پژوهش حاضر به کارگیری روش فراتحلیل به منظور ترکیب و تحلیل نتایج مطالعات صورت گرفته در زمینه سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی بود و نیز تبیین این موضوع که مطالعات انجام شده تا چه حد در این راه موفق بوده اند. بدین منظور ده پژوهش انجام شده بین سال های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۸ درباره ارتباط میان سرمایه اجتماعی و سازگاری زناشویی، که در فصلنامه های معتبر علمی به چاپ رسیده اند، جهت بررسی انتخاب شدند. پژوهش های منتخب به روش پیمایش در جوامع آماری متفاوت و بر حسب سنجه های پایا به انجام رسیده اند و جامعه آماری شامل ده مقاله مرتبط با رابطه سرمایه اجتماعی و میزان رضایت زناشویی بود و نمونه ها به صورت هدفمند انتخاب شدند. در گام بعدی ضریب اندازه اثر و نقش تعدیل کنندگی ابعاد سرمایه اجتماعی با استفاده از نرم افزار CMA2 ارزیابی شد. نتایج به دست آمده از تحقیق حاضر نشان داد اندازه اثر یا ضریب تأثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت زناشویی برابر با ۰.۴۷۸ است؛ که بنا بر نظام تفسیری کوهن در حد بالایی است. همچنین این ضریب برای مردان بالاتر از زنان ارزیابی شد.

استناد: نیازی، محسن؛ سخایی، ایوب؛ ولدخلیل، الناز؛ مایانی، محدثه (۱۴۰۲). فراتحلیل مطالعات انجام شده در زمینه رابطه سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی. مدیریت سرمایه اجتماعی، ۱۰ (۱) ۷۷-۹۰.

DOI: <http://doi.org/10.22059/jscm.2022.341671.2282>

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.

© نویسندگان.

DOI: <http://doi.org/10.22059/jscm.2022.341671.2282>

مقدمه و بیان مسئله

زوج‌های جوان مهم‌ترین سرمایه انسانی^۱ و تولیدکنندگان نسل آینده هستند؛ نسلی که باید برای توسعه و بهبود و حرکت به سوی رشد جامعه از سلامت جسمانی و روانی کافی برخوردار باشند. لازمه این سلامت نیز بهره‌مندی از حداقل رضایت در امور زناشویی است. بنابراین سلامت اجتماعی یک جامعه در گرو داشتن رضایت کامل از زندگی و سطح بالایی از کیفیت آن و به‌ویژه روابط زناشویی سالم میان زوجین است. گفتنی است هدف همه برنامه‌های توسعه شهری در کشور افزایش سطح کیفیت زندگی شهروندان است. این موضوع در دهه‌های گذشته در همه برنامه‌های شهری جایگاه ویژه‌ای یافته است. یکی از راهکارهای افزایش سطح کیفیت زندگی شهروندان افزایش سطح سرمایه اجتماعی^۲ افراد است. همچنین داشتن فرهنگ بالایی از مشارکت همه‌جانبه اجتماعی و روحیه جمع‌پذیری جزء عوامل مهم در افزایش سرمایه اجتماعی هستند. به بیان بهتر، برخورداری از اخلاقیات و روحیات مناسب و ایده‌آل در زندگی زناشویی و رضایت زن و مرد از زندگی مشترک اختلافات درون خانواده را کم می‌کند و محیط مناسب و سالمی را برای فرزندان به وجود می‌آورد و بنیان خانواده را محکم می‌کند. این وضعیت با سلامت اجتماعی نیز ارتباط دارد. جامعه‌ای از سلامت اجتماعی برخوردار است که اساس آن خانواده‌های سالم باشد. بنابراین رضایت زناشویی^۳ مقوله‌ای بسیار مهم و اساسی در پایداری خانواده است. به همین علت، اطلاع از عوامل این رضایت، از جمله میزان سرمایه اجتماعی و دانستن نوع ارتباط آن با رضایت زناشویی، برای هر گونه برنامه‌ریزی اجتماعی و فرهنگی ضروری و لازم است. برخی از جامعه‌شناسان نیز در پژوهش‌های خود نشان داده‌اند که سرمایه اجتماعی در خانواده زمینه و شرایط ایجاد شبکه حمایت برای اعضای خانواده را مهیا می‌سازد که در صورت کاهش آن مشکلات فراوانی جامعه را درگیر خواهد کرد (Lin et al. 2001). محققان در این تحقیق درصد بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی با نگاه ویژه فراتحلیل^۴ و بررسی اثر منفرد و ترکیبی بودند.

وجود سرمایه اجتماعی در خانواده پیامدهای مثبت فراوانی دارد (Lin et al. 2001). انسان‌ها ذاتاً موجوداتی اجتماعی هستند که از زمان تولد تا هنگام مرگ را در اجتماع به سر می‌برند و شادکامی و خرسندی آن‌ها در زندگی در پی تحقق روابط اجتماعی^۵ آن‌هاست. اجتماعی شدن^۶ امری فردی نیست؛ بلکه منوط به اجتماع است. مثلاً شیوه لباس پوشیدن، شیوه رفتار در جمع، آداب معاشرت، و ... همگی نشئت گرفته از جامعه‌ای است که فرد در آن به دنیا آمده و بر این اساس جامعه‌پذیر شده است. رضایت از زندگی به منزله یک پدیده اجتماعی^۷ در نتیجه تعامل فرد با اجتماع حاصل می‌شود. رابطه این دو متغیر (سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی) مدت اندکی است که مورد توجه قرار گرفته است. اما تحقیقات در همین مدت ثابت کرده‌اند ابعاد و عناصر و سرمایه اجتماعی- مانند مشارکت اجتماعی^۸، انسجام اجتماعی^۹، اعتماد اجتماعی^{۱۰}، عمل متقابل، عضویت در انجمن‌های داوطلبانه- با رضایت از زندگی خانوادگی و زناشویی رابطه دارد. از سوی دیگر گرایش جامعه ایران به شهرنشینی^{۱۱} و مدرنیته^{۱۲} و فردگرایی^{۱۳} و آگاه شدن زنان از حقوق خود باعث گسترده شدن طلاق و بالا رفتن میزان اختلافات زناشویی شده است. نتایج چندین پژوهش در ایران نشان می‌دهند در سال‌های اخیر سرمایه اجتماعی درون خانواده‌ها تا حدود زیادی کاهش پیدا کرده و در عوض طلاق عاطفی و طلاق رسمی افزایش یافته است (شکریبگی ۱۳۸۶: ۱۵).

1. human capital
2. social capital
3. marital satisfaction
4. meta-analysis
5. community relations
6. socialize
7. social phenomenon
8. social participation
9. social solidarity
10. social trust
11. urbanization
12. modernity
13. individualism

فوکویاما سرمایه اجتماعی را یک هنجار اجتماعی می‌نامد که موجب همکاری متقابل بین افراد می‌شود و آن را ویژگی عمل متقابل بین دو دوست می‌داند (اولیا و همکاران ۱۳۸۷: ۱۰).

همان‌طور که گفته شد، پژوهش‌های متنوعی در حوزه رابطه سرمایه اجتماعی و میزان رضایت و سازگاری زناشویی انجام شده است و تکرار چنین تحقیقاتی به روش پیمایش در این حوزه به پیچیدگی‌های کار می‌افزاید. بنابراین هدف از پژوهش حاضر، به روش فراتحلیل و دسته‌بندی مؤلفه‌های مفهوم‌شناسی و مفاهیم نظری به کار گرفته شده، تبیین رابطه سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی زناشویی است.

گسترده‌گی و پراکندگی مطالعات در این حوزه و رواج رویکردهای متعدد انجام دادن فراتحلیل منسجم، جهت نیل به تصویری جامع‌تر از وضع موجود و رسیدن به نقایص و کاستی‌های حوزه پژوهش و ارائه چشم‌اندازی یکپارچه از یافته‌های علمی در این حوزه، را ایجاب می‌کند. در این مقاله مطالعات صورت‌گرفته دهه ۸۰ و ۹۰ تجزیه و تحلیل شدند. هدف اصلی ارائه فراتحلیل پژوهش‌های حیطة ارتباط میان سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی بود و پی بردن به پاسخ سؤالاتی از این قبیل که اندازه اثر منفرد هر یک از مطالعات در خصوص سرمایه اجتماعی بر رضایت از زناشویی چقدر است؟ اندازه اثر ترکیبی همه مطالعات چقدر است؟ آیا اندازه‌های اثر در مطالعات سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی همگن هستند یا خیر؟ اندازه اثر در همه مطالعات یکسان فرض شده است یا متفاوت؟ در صورت متفاوت بودن چگونه می‌توان این تفاوت‌ها را تبیین کرد؟

پیشینه موضوع

سرمایه اجتماعی

وجود گروه‌های اجتماعی بر اساس اعتماد متقابل و هنجارهای مشترک به ایجاد شبکه‌های اجتماعی منجر می‌شود. حمایت اعضا از یک‌دیگر با اعتماد به اینکه در آینده پاسخ مستحق این حمایت از طرف مقابل دریافت خواهد شد ذخیره اجتماعی برای هر یک از اعضا به وجود می‌آورد که انباشت آن در شبکه‌ها (میان افراد) و در جامعه (میان شبکه‌ها) سرمایه اجتماعی را شکل می‌دهد (الوانی و همکاران، ۱۳۸۶).

کلمن^۱ بر آن است که سرمایه اجتماعی یک عامل درونی است که در روابط اجتماعی نمود می‌یابد (کلمن ۱۳۷۷). کلمن بر نقش خانواده به مثابه یکی از منابع مهم تولید سرمایه اجتماعی در جلوگیری از آسیب‌های اجتماعی^۲ تأکید و اعلام کرد سرمایه اجتماعی منبعی است که در روابط خانوادگی و سازمان اجتماعی جامعه وجود دارد (محمدی ۱۳۸۴). پیر بوردیو^۳ نیز سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از منابع بالفعل و بالقوه‌ای می‌داند که نتیجه تملک شبکه‌ای مستحکم از روابط تقریباً نهادینه شده از طریق آشنایی و شناخت متقابل است. او بر آن است که سرمایه اجتماعی همچون ابزار بازتولید فرهنگی^۴ عمل می‌کند و موفقیت‌های آموزشی نابرابر را توضیح می‌دهد.

مشارکت اجتماعی باوری است که بر اساس آن فرد خود را عضو حیاتی اجتماع می‌داند و فکر می‌کند چیز ارزشمندی برای عرضه به دنیا دارد (کیز ۲۰۰۴: ۹ - ۱۱). مشارکت را آلن بیرو سهمی در چیزی یافتن و از آن سود بردن یا در مجموعه‌ای شرکت و با آن همکاری کردن تعریف کرد (بیرو ۱۳۶۶: ۲۵۷).

انسجام اجتماعی^۵ یعنی ارزیابی فرد از کیفیت روابط خود در جامعه و گروه‌های اجتماعی (بیرو ۱۳۶۶: ۲۵۷). از دیدگاه جامعه‌شناسی باید بین مشارکت به منزله حالت یا وضع (امر شرکت کردن) و مشارکت به منزله عمل و تعهد (عمل مشارکت) تفاوت قائل شد. مشارکت در معنای اول از تعلق به گروهی خاص و داشتن سهمی در هستی آن خبر می‌دهد و در معنای دوم شرکت فعالانه در گروه را می‌رساند و نگاهی به فعالیت اجتماعی انجام‌شده دارد (توسلی ۱۳۸۲: ۳۲).

1. Coleman
2. social harm
3. Bourdieu
4. cultural reproduction
5. social solidarity

سرمایه اجتماعی و رابطه زناشویی

نظریه پردازان علوم اجتماعی خانواده را مهم ترین عامل سرمایه اجتماعی می دانند. خانواده اولین و اصلی ترین مکانی است که فرد وارد آن می شود. فوکویاما خانواده را مهم ترین منبع سرمایه اجتماعی به شمار می آورد (روحانی ۱۳۹۰: ۱۹). کلمن بر آن است که سرمایه اجتماعی دو جزء دارد: ساختاری و شناختی. سرمایه ساختاری شامل دامنه و حوزه انبوهی از روابط و فعالیت های مشترک است. ولی جزء شناختی تصورات حمایتی و عمل متقابل و اعتماد مشترک را در بر می گیرد. جزء ساختاری کاری است که مردم انجام می دهند؛ اما جزء شناختی احساسی است که مردم دارند (کلمن ۱۳۷۷: ۴۷۵). سرمایه اجتماعی از بعدی دیگر نیز شامل اعتماد به دیگران چه نزدیک و چه دور، چه در خانواده و چه بیرون از آن، و نیز همدردی و حمایت اجتماعی از آن ها می شود (شارع پور ۱۳۸۷: ۱۲۰).

سرمایه اجتماعی منبع ارزشمندی است که درون روابط گروه های اولیه^۱ و ثانویه^۲ وجود دارد (قلی زاده و همکاران ۱۳۹۳: ۳۸). همچنین مردان و زنانی که سرمایه اجتماعی بالایی دارند از فشارهای روحی نیز بیشتر در امان هستند. سرمایه اجتماعی تأثیر مستقیم بر همه جوانب زندگی خانواده ها دارد (توکل و همکاران ۱۳۹۰: ۱۷۰). عدم مشارکت در تصمیم گیری ها در امور منزل نیز زمینه مشکلات و اختلافات زناشویی را افزایش می دهد (گنجی و سامانی نژاد ۱۳۹۱: ۱۷۳). شاید بتوان گفت سعادت انسان به نحوی در گرو ارتباط با دیگران است. در صورت فقدان این تعاملات در واقع مفهومی از زندگی وجود نخواهد داشت (شعاع کاظمی ۱۳۸۹: ۵۸).

این موضوع از جهات مختلف دارای اهمیت است. زن و مرد در خانواده باید یکدیگر را مورد حمایت عاطفی و روانی قرار دهند. در غیر این صورت ارتباط بین آن ها کاهش می یابد و افراد انگیزه های زندگی را از دست خواهند داد و سرانجام طلاق را به منزله راه حل رسیدن به آرامش انتخاب خواهند کرد. البته ناگفته نماند که بسیاری از زوجین در امر طلاق قانونی نیز مرد هستند. زیرا گاه ترس از آینده فرزندان، ترس از آبرو، ترس از دست دادن حمایت های مالی، و مواردی از این قبیل عامل اصلی گرایش به نوع دیگری از طلاق، تحت عنوان طلاق عاطفی^۳، خواهد بود و زوجین با وجود زندگی مشترک زیر یک سقف ارتباط چندان گرمی با هم نخواهند داشت و از هم فاصله خواهند گرفت. توجه به این مفاهیم اهمیت سرمایه اجتماعی را به وضوح نشان می دهد. در واقع فقدان یا کاهش احساس رضایتمندی زناشویی می تواند سبب ایجاد محرکی برای تصمیم به جدایی شود (White et al. 2008). بنابراین سرمایه اجتماعی یکی از سرمایه های مؤثر درون خانواده هاست و کاهش صمیمیت زن و شوهر و فرزندان انتقال فرهنگی به نسل های آینده را قطعاً با مشکل مواجه خواهد کرد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع فراتحلیل است. واحد تجزیه و تحلیل فراتحلیل تحقیقاتی است که در گذشته انجام شده است. فراتحلیل تحلیل تحلیل هاست یا پژوهش روی مجموعه ای از پژوهش های پیشین. در این تحقیق رویکردها و عوامل به خصوصی که در ده پژوهش متعدد وجود داشت مرور شد. در واقع در این روش محقق با ثبت یافته های توده ای از تحقیقات در قالب مفاهیم کمی آن ها را برای استفاده از روش های آماری آماده می سازد (دلانو ۱۳۸۴) و نتایج جدید و همبسته ای را با استفاده از روش های آماری استخراج می کند. موضوع تحقیق حاضر بررسی ارتباط میان سرمایه اجتماعی و میزان رضایت زناشویی بین زوجین بود. سرمایه اجتماعی متغیر مستقل و رضایت زناشویی متغیر وابسته در مطالعات انجام شده بود. جامعه آماری پژوهش حاضر مشتمل بر همه پژوهش های صورت گرفته در سال های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۷ بود. اطلاعات از پایگاه های متنوع گردآوری شد؛ شامل: ۱. پرتال جامع علوم انسانی؛ ۲. پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID)؛ ۳. بانک اطلاعات نشریات کشور (Magiran)؛ ۴. پایگاه مجلات تخصصی (Noormags). معیار اصلی انتخاب محقق در این پژوهش مواردی چون داشتن ضریب همبستگی پیرسون و مشخص

1. primary groups
2. secondary groups
3. emotional divorce

بودن حجم نمونه و مواردی دیگر مانند اطلاعات عمومی (نام نویسنده‌ها، جامعه آماری، سال انتشار)، و اطلاعات متغیرهای پژوهشی است.

هم چنین در این تحقیق شیوه نمونه گیری و روش تحقیق هر یک از این مطالعات ثبت و سپس در مرحله بعدی وارد نرم افزار CMA۲ شد و اندازه اثر محاسبه گشت و در آخر، از روش نوین فراتحلیل به مثابه یک تکنیک آماری برای تعیین، جمع آوری، ترکیب تجزیه تحلیل و خلاصه نمودن و جمع بندی یافته های پژوهش مرتبط با ابعاد سرمایه اجتماعی، استفاده گردید.

یافته های مقالات

در جست و جوی به عمل آمده حدود ده مقاله ارزیابی و مطالعات تکراری با موضوع غیر مرتبط حذف شدند. در مقاله اول که محمدتقی ایمان و همکارانش با هدف بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و رضایتمندی از زندگی زناشویی از منظر اجتماعی انجام داده اند از کلیدواژه های سرمایه اجتماعی، رضایتمندی زناشویی، شهر محل سکونت، و زنان خانواده بهره گرفته شده و مقاله، با کیفیتی بالا، با استفاده از داده های موجود، به سوالات تحقیق پاسخ داده و بر اساس مقایسه شاخص های رضایت زناشویی و سرمایه اجتماعی در میان زنان متأهل دو شهر نجف آباد و فولادشهر در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی ارائه شده است. یافته های تحقیق حاکی از آن است که با افزایش مدت ازدواج و تعداد فرزندان میزان رضایت زناشویی کاهش می یابد و با افزایش سرمایه اجتماعی میزان رضایتمندی زنان نیز افزایش پیدا می کند. در مقاله دوم به بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رضایت از زندگی دانشجویان دانشگاه آزاد مشهد پرداخته شده است. یکی از نقاط مشترک این مقاله با مقاله اول این است که کلیدواژه ها مشابه اند. نتایج این تحقیق نشان داده بین سرمایه اجتماعی و میزان رضایتمندی زناشویی رابطه وجود دارد. در مقاله سوم جامعه شناختی رابطه سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی در زوجین شهر کرمان بررسی شده است. نتایج پژوهش نشان داده بین رضایت زناشویی و متغیرهای سرمایه درون گروهی و برون گروهی و فراگروهی شناختی، درون گروهی و برون گروهی ساختاری، منزلت فرد در روابط قدرت خانواده، احساس رضایت از زندگی، سن و درآمد همسر رابطه معناداری وجود دارد. نتایج مقاله چهارم، با عنوان «رابطه سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی (مطالعه موردی: زوجین شهرستان دلفان)»، حاکی از آن است که با اطمینان بالای ۹۹ درصد بین سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی زوجین شهرستان دلفان رابطه مثبت وجود دارد. نتایج مقاله پنجم، تحت عنوان «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی زنان اصفهان»، که حقیقیان آن را انجام داده، بیانگر آن است که بین کیفیت زندگی و اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی و آگاهی اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد. در مطالعه ششم، که بنی فاطمه و طاهری انجام داده اند، تحت عنوان «تعیین عوامل اجتماعی فرهنگی مرتبط با میزان رضایت از زندگی زناشویی در میان زنان متأهل آذرشهر»، متغیرهای جدیدی تحت عنوان دین داری و ساختار قدرت در خانواده بررسی شده است. این مطالعه از نوآوری قابل توجهی برخوردار است که یکی از نقاط قوت آن به شمار می رود. از این بررسی این نتایج به دست آمده که میزان رضایت زناشویی بر اساس ساختار قدرت در خانواده، پایگاه اقتصادی- اجتماعی خانواده، و تحصیلات زنان متفاوت است. در مقالات بعدی نیز رابطه رضایتمندی زناشویی و سرمایه اجتماعی از ابعاد متعدد اجتماعی بررسی شده و هر یک دارای نقاط قوت و نقاط ضعف ویژه خود هستند.

خصوصیات کلی مقالات این است که از بین ده مقاله انتخاب شده در مورد سرمایه اجتماعی سه مقاله در استان اصفهان و مابقی در شهرهای مختلف ایران انجام شده است. نیز، طی روند تحقیق، خلاصه نتایج مطالعات و اطلاعات مربوط به فراتحلیل روی پژوهش های نمونه در جدول شماره ۱ همه جزئیات مطالعات آورده شده است.

روش انتخاب حجم نمونه

از ده مطالعه ای که تجزیه و تحلیل شدند در مطالعه نخست از نمونه گیری سهمیه ای و تصادفی، در مطالعه دوم از روش تصادفی طبقه بندی شده، در مطالعه سوم و پنج و شش از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای، در مطالعه چهارم و هفتم از روش تصادفی ساده، در مطالعه هشتم از روش نمونه گیری در دسترس، و در مطالعه نهم و دهم به ترتیب از روش های نمونه گیری کوکران و تصادفی خوشه ای استفاده شده است.

جدول ۱. مختصات پژوهش‌های منتخب داخلی در زمینه رابطه سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی

نام محقق	سال تحقیق	گرید علمی	روش تحقیق	جامعه آماری	حجم نمونه	شیوه نمونه‌گیری	ضریب همبستگی (r)
ایمان و همکاران	۱۳۹۱	علمی-پژوهشی	پیمایشی	همه زنان متأهل ساکن دو شهر نجف‌آباد اصفهان	۷۵۷	سهمیه‌ای و تصادفی	۰/۰۸۳
نوغانی و همکاران	۱۳۸۹	علمی-پژوهشی	پیمایشی	همه دانشجویان مشغول تحصیل در دانشگاه آزاد مشهد	۴۲۵	تصادفی طبقه‌ای	۰/۲۹۷
مقصودی و همکاران	۱۳۹۰	علمی-پژوهشی	پیمایشی	زنان و مردان متأهل ۱۸ تا ۴۵ سال	۳۸۲	خوشه‌ای چندمرحله‌ای	۰/۵۲
رستمی و همکاران	۱۳۹۶	علمی-پژوهشی	پیمایشی	همه زوجین شهرستان دلفان	۲۵۴	تصادفی ساده	۰/۱۷۹
حقیقیان	۱۳۹۲	نشریه علوم اجتماعی	پیمایشی	همه زنان ۲۰ ساله	۵۱۰	نمونه‌گیری خوشه‌ای	۰/۵۱۹
بنی‌فاطمه و طاهری	۱۳۸۸	علمی-پژوهشی	پیمایشی	زنان متأهل بالای ۱۵ سال	۳۵۴ زن	خوشه‌ای چندمرحله‌ای	۰/۳۴۹
آخوندی و لک	۱۳۹۸	علمی-پژوهشی	پیمایشی	خانواده‌های ساکن شهر بیرجند	۳۸۶ نفر	تصادفی ساده	۰/۵۹
اکبری و همکاران	۱۳۹۷	علمی-پژوهشی	توصیفی	همه زوجین مراجعه‌کننده به مراکز درمانی شهر رشت	۱۶۵ نفر	نمونه‌گیری در دسترس	۰/۳۱۴
گنجی و سامانی‌نژاد	۱۳۹۰	علمی-پژوهشی	پیمایشی-مقطعی	همه زنان متأهل نقاط شهری کاشان	۳۸۱ نفر	نمونه‌گیری کوکران	۰/۶۰
امیری و راد	۱۳۹۷	پژوهشی	پیمایشی	همه بانوان متأهل شهر آستارا	۳۷۳	تصادفی خوشه‌ای	۰/۲۳۳

جدول ۲. خلاصه اطلاعات مربوط به فراتحلیل روی پژوهش‌های نمونه

ردیف	نام محقق و سال	اندازه اثر	حد پایین	حد بالا	Z-Value	P-Value
۱	ایمان و همکاران (۱۳۹۱)	۰,۸۳	۰,۰۱۲	۰,۱۵۳	۲,۲۸۴	۰,۰۲۲
۲	نوغانی و همکاران (۱۳۸۹)	۰,۲۹۷	۰,۲۰۸	۰,۳۸۱	۶,۲۹۱	۰,۰۰۰
۳	مقصودی و همکاران (۱۳۹۰)	۰,۵۲۰	۰,۴۴۳	۰,۵۹۰	۱۱,۲۲۰	۰,۰۰۰
۴	رستمی و همکاران (۱۳۹۶)	۰,۸۷۹	۰,۸۴۸	۰,۹۰۴	۲۱,۷۲۶	۰,۰۰۰
۵	حقیقیان (۱۳۹۲)	۰,۵۱۹	۰,۴۵۳	۰,۵۸۰	۱۲,۹۴۶	۰,۰۰۰
۶	بنی‌فاطمه و طاهری (۱۳۸۸)	۰,۳۴۹	۰,۲۵۴	۰,۴۳۷	۶,۸۲۵	۰,۰۰۰
۷	آخوندی و لک (۱۳۹۸)	۰,۵۹	۰,۵۲۱	۰,۶۵۱	۱۳,۲۶۲	۰,۰۰۰
۸	اکبری و همکاران (۱۳۹۷)	۰,۳۱۴	۰,۱۶۹	۰,۴۴۵	۴,۱۳۶	۰,۰۰۰
۹	گنجی و سامانی‌نژاد (۱۳۹۰)	۰,۶۰	۰,۵۳۲	۰,۶۶۱	۱۳,۴۷۶	۰,۰۰۰
۱۰	امیری و راد (۱۳۹۷)	۰,۲۳۳	۰,۱۳۵	۰,۳۲۷	۴,۵۶۶	۰,۰۰۰
		۰,۴۳۳	۰,۴۰۸	۰,۴۵۸	۲۹,۱۸۷	۰,۰۰۰
		۰,۴۷۸	۰,۳۰۱	۰,۶۲۳	۴,۸۵۸	۰,۰۰۰

۱۱ اثر ترکیبی ثابت

۱۲ اثر ترکیبی تصادفی

یافته‌های تحقیق

در گام اول مطالعات مبتنی بر فراتحلیل باید به بررسی مهم‌ترین پیش‌فرض‌های این روش پژوهشی، یعنی همگن بودن تحقیقات صورت گرفته و بررسی خطای انتشار، پرداخت.

بررسی مفروضه همگنی مطالعات انجام شده

یکی از مفروضات اولیه و مهم فراتحلیل آزمون همگنی^۱ مطالعات است که به منظور بررسی این مفروضه آزمون Q استفاده می‌شود. نتایج حاصل از ارزیابی و بررسی این آزمون در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳. نتایج حاصل از آزمون Q

شاخص آماری	مقدار آزمون (Q)	درجه آزادی (df)	سطح معناداری (p-value)	(I ²) I-squared
نتایج	۴۰۰/۴۷۶	۹	۰/۰۰۰	۹۷/۷۵۳

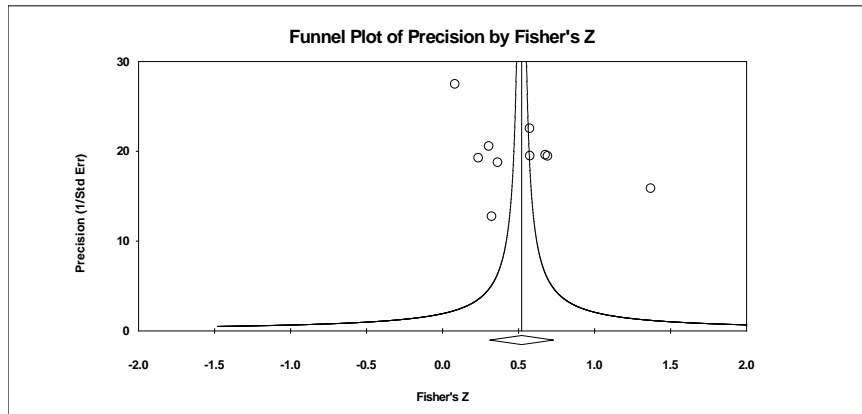
با توجه به نتایج حاصل از آزمون Q، با اطمینان ۹۹ درصد، فرض ۰ مبنی بر همگن بودن مطالعات انجام شده رد و فرض ناهمگونی میان پژوهش‌ها تأیید می‌شود. به عبارت دیگر معنادار بودن شاخص Q نشان‌دهنده وجود ناهمگنی در اندازه اثر پژوهش‌های اولیه است. اما از آنجا که این شاخص به افزایش تعداد اندازه اثر حساس بوده نتیجتاً با افزایش اندازه اثر، توان این آزمون برای رد همگنی بالا می‌رود. مجذور I شاخصی دیگر است که با این هدف استفاده می‌شود. ضریب مجذور I دارای مقداری از ۰ تا ۱۰۰ درصد است و در واقع میزان ناهمگنی را به صورت درصد نشان می‌دهد. هر قدر مقدار این ضریب به ۱۰۰ درصد نزدیک‌تر باشد نشان‌دهنده ناهمگنی بیشتر اندازه اثر پژوهش‌های اولیه است. نتایج به دست آمده در این قسمت از مجذور I بیانگر این مطلب است که حدود ۹۸ درصد از تغییرات کل مطالعه به ناهمگنی آن‌ها مربوط است. به همین دلیل، تلفیق آن‌ها با مدل آثار ثابت موجه نیست و باید از مدل آثار رندومی (تصادفی) با هدف ترکیب نتایج استفاده کرد. در واقع این آزمون به ما می‌گوید رابطه بین سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی به شدت به جهت ویژگی‌های مطالعات متفاوت است و در این موقعیت باید از متغیرهای تعدیلگر برای مشخص کردن واریانس و محل این تفاوت‌ها بهره جست.

بررسی مفروضه خطای (تورشی) انتشار

یکی دیگر از مفروضات مهم و اصلی فراتحلیل مفروضه خطای انتشار است که از انتشار تحقیقات چاپ شده و چاپ نشده و انواع خطاها ناشی می‌شود. از نمونه موانعی که سبب مخدوش شدن اعتبار نتایج و یافته‌های فراتحلیل می‌شود عدم دسترسی محقق به همه مطالعاتی است که در فاصله زمانی خاصی در مورد موضوع مورد بررسی انجام شده است. در این قسمت با هدف بررسی این مفروضه از نمودار کیفی و روش رگرسیونی اگر، روش همبستگی بگ و مزومدار، و N ایمن از خطا استفاده شده است.

نمودار کیفی بررسی خطای نشر

یکی از روش‌های متداول با هدف بررسی خطای انتشار نمودار کیفی است. نتایج به دست آمده از نمودار کیفی به صورت تقریبی تداعی‌کننده تقارن نسبی مطالعات انجام شده است. اما در این زمینه نمی‌توان قضاوت صریحی کرد و باید برای این هدف از آزمون‌های آماری مربوطه (روش رگرسیونی اگر، آزمون همبستگی بگ و مزومدار، N ایمن از خطا) استفاده کرد. در این روش فرض ۰ بیانگر متقارن بودن نمودار و عدم سوگیری نشر و فرض خلاف بیانگر عدم تقارن نمودار کیفی و سوگیری انتشار است.

نتایج همبستگی رتبه‌ای بگ و مزومدار

آزمون همبستگی بگ و مزومدار^۱ همبستگی رتبه‌ای (تاوکندال) بین اندازه اثر استاندارد و واریانس این آثار را مشخص می‌کند. شرح و تفسیر این ضریب بدین صورت است که در آن مقدار ۰ دلالت بر عدم رابطه بین اندازه اثر و دقت است و انحراف از ۰ حاکی از وجود رابطه است. اگر عدم تقارن ناشی از سوگیری نشر باشد، انتظار می‌رود در ارتباط با اندازه اثر بزرگ‌تر خطای استاندارد بیشتر مشاهده شود. نتایج حاصل از روش همبستگی بگ و مزومدار به منظور بررسی سوگیری نشر در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴. نتایج حاصل از روش همبستگی بگ و مزومدار

شاخص آماری	مقدار ضریب کندال (tau)	z-value	سطح معناداری (p-value)
نتایج	۰/۲۴۴	۰/۹۸۳	۰/۱۶۲

طبق اطلاعات جدول ۴، مقدار تاوکندال بی برابر با ۰/۲۴۴ شده است که با توجه به مقدار معناداری (p = ۰/۱۶۲) می‌توان گفت اگرچه بین اندازه اثر و دقت رابطه وجود دارد، این رابطه معنادار نیست و فرض ۰ مبنی بر متقارن بودن نمودار کیفی و عدم سوگیری انتشار تأیید می‌شود.

نتایج حاصل از رگرسیون خطی اگر^۲

در نبود سوگیری انتشار انتظار می‌رود در تحقیقات کوچک اثر استاندارد کوچک و در تحقیقات بزرگ اثر استاندارد بزرگ مشاهده شود. این مورد حالت خط رگرسیونی را ایجاد می‌کند که برشی از خط رگرسیون اصلی است. اگر برش خط رگرسیونی با سطح مورد انتظار متفاوت باشد، علت آن ممکن است سوگیری نشر باشد. نتایج به‌دست‌آمده از تجزیه و تحلیل و ارزیابی رگرسیون خطی اگر با هدف بررسی سوگیری نشر در جدول ۵ آورده شده است.

جدول ۵. نتایج حاصل از بررسی روش رگرسیون خطی اگر

شاخص آماری	برش B	خطای استاندارد se	t-value	سطح معناداری	(p-value)
نتیجه	۱۷/۸۱۲۷۱	۱۰/۴۳۱۸۶	۱/۷۰۷۵۳	سطح معناداری (1-tailed)	p-value (2-tailed)
				۰/۶۳۰۵	۰/۱۲۶۱۱

نتایج جدول رگرسیون خطی (اگر) مربوط به مطالعات سرمایه اجتماعی حاکی از آن است که برش برابر است با ۱۷/۸۱۲۷۱ و فاصله اطمینان ۹۵ درصد برابر است با مقدار p (۰/۶۳۰۵ و ۰/۱۲۶۱۱) $T = ۱/۷۰۷۵۳$. این امر حاکی از آن است که فرض ۰ مبنی بر عدم سوگیری انتشار تأیید می‌شود.

1. bag and mesmerizing correlation
2. solidarity if

جدول ۶. اصلاح و برازش دوال و توئیدی

مطالعات کاربردی	برآورد نقطه‌ای	حد پایین	حد بالا	برآورد نقطه‌ای	حد پایین	حد بالا	
مقدار مشاهده شده	۰/۴۳۳۳۳	۰/۴۰۷۶۸	۰/۴۵۸۲۹	۰/۴۷۷۷۵	۰/۳۰۰۶۸	۰/۶۲۲۹۹	۴۰۰/۴۷۶۳۵
مقدار تعدیل‌کنندگی	0	۰/۴۳۳۳۳	۰/۴۰۷۶۸	۰/۴۷۷۷۵	۰/۳۰۰۶۸	۰/۶۲۲۹۹	۴۰۰/۴۷۶۳۵

اثرات ثابت اثرات تصادفی ضریب Q

با توجه به روش اصلاح و برازش دوال و توئیدی^۱ هیچ تحقیق گم‌شده‌ای لحاظ نشده است. علاوه بر این، بر اساس مدل اثرات ثابت^۲، برآورد نقطه‌ای، و فاصله اطمینان ۹۵ درصد برای پژوهش‌های ترکیب یافته برابر با ۰/۴۵۸۲۹، ۰/۴۰۷۶۸ است. و با استفاده از رویه اصلاح و برازش، برآورد نقطه‌ای، و فاصله اطمینان متناسب برابر با ۰/۴۳۳۳ است. از آنجا که رویه اصلاح و برازش مطالعات گم‌شده را در نظر می‌گیرد و آن‌ها را به تجزیه و تحلیل وارد می‌کند و بعد از آن به محاسبه خلاصه اندازه اثر می‌پردازد و نیز با عنایت به اینکه^۳ تحقیق گم‌شده منظور و لحاظ شده است، نتایج یکسان شده است. بر اساس مدل اثر تصادفی^۴، برآورد نقطه‌ای و فاصله اطمینان ۹۵ درصد برای تحقیقات ترکیب یافته برابر با (۰/۶۲۲۹۹، ۰/۳۰۰۶۸) ۰/۴۷۷۷ است. با بهره‌گیری از رویه اصلاح و برازش، برآورد نقطه‌ای و فاصله اطمینان متناسب نیز برابر با ۰/۴۷۷۷ (۰/۶۲۲۹۹، ۰/۳۰۰۶۸) است.

N ایمن از خطا

آزمون N ایمن از خطای روزنتال^۴ تعداد مطالعات گم‌شده (با میانگین اثر برابر با ۰)، یعنی تعداد مطالعات مؤید فرضیه^۵ را که باید به تحلیل افزوده شوند و از لحاظ آماری یک اثر کلی غیر معنادار به دست می‌دهد و نتیجه را تغییر می‌دهد، پیشنهاد می‌کند. نتایج به دست آمده از این روش به شرح جدول ۷ است.

جدول ۷. شماره محاسبات N ایمن از خطا

مقدار	شاخص
۳۰/۵۸۹۸۶	مقدار Z برای مطالعات مشاهده شده
۰/۰۰۰۰۰	مقدار P برای مطالعات مشاهده شده
۰/۰۵۰۰۰	آلفا
۲	باقی مانده
۱/۹۵۹	Z برای آلفا
۱۰	تعداد مطالعات مشاهده شده
۲۴۲۶	تعداد مطالعات گم‌شده‌ای که مقدار P را به آلفا می‌رساند.

آماره‌های به دست آمده از محاسبه ضریب N ایمن از خطا مؤید آن است که باید تعداد ۲۴۲۶ مطالعه دیگر بررسی شود تا مقدار p دوسویه ترکیب شده از ۰،۰۵ تجاوز نکند. بدین مفهوم که باید ۲۴۲۶ مطالعه دیگر انجام شود تا در نتایج نهایی محاسبات و تجزیه و تحلیل‌ها خطایی رخ ندهد و این نتیجه نشان‌دهنده صحت و دقت بالای نتایج به دست آمده از این تحقیقات است. ۲۴۲۶ مورد مطالعه فاصله از خطا مقدار مناسب و قابل توجهی است.

ضریب اندازه اثر

با عنایت به اینکه بعد از بررسی مفروضات فراتحلیل این نتیجه به دست آمده است که باید از مدل اثر تصادفی به منظور ترکیب نتایج جهت گزارش اندازه اثر استفاده شود، در جدول ۸ گزارش اندازه اثر مطالعات شده در مدل تصادفی آورده شده است.

1. correction and fitting duval and tweedies
2. fixed effect
3. random effect
4. rosenthal error

جدول ۸. اندازه اثر مطالعات رابطه بین سرمایه اجتماعی با رضایت زناشویی

تعداد مطالعات	اندازه اثر (r)	حد پایین	حد بالا	z-value	p-value
۱۰	۰/۴۷۸	۰/۳۰۱	۰/۶۲۳	۴/۸۵۸	۰/۰۰۰

رابطه بین سرمایه اجتماعی با رضایت زناشویی

محاسبات انجام شده آماری حاکی از این است که میانگین اندازه اثر سرمایه اجتماعی (اثرات ترکیبی تصادفی) بر رضایت زناشویی در نمونه مورد تحقیق برابر با ۰/۴۷۸ است و از آنجا که اندازه برآورد شده در محدوده اطمینان است باید گفت تأثیر سرمایه اجتماعی بر میزان رضایت زناشویی تأیید می شود. گفتنی است برآورد نقطه‌ای به دست آمده (۰/۴۷۸) بر مبنای معیار کوهن حکایت از اثر در حد زیاد و بالا دارد. در نتیجه سرمایه اجتماعی در سطح بالایی می تواند بر میزان رضایت زناشویی مؤثر واقع شود. با توجه به نتایج به دست آمده از ناهمگونی مطالعات و تصدیق فراتحلیل تلاش بر این امر است که در جهت مشخص کردن این ناهمگنی از متغیر تعدیلگر بهره گرفته شود تا بدین طریق بتوان به تعیین واریانس^۱ بین مطالعات پرداخت. اما از آن رو که فراتحلیل های نوین فقط به تعیین اندازه اثر نمی پردازند، تلاش میشود فقط آن دسته از ویژگی های پژوهش که سبب ایجاد اندازه اثر بزرگ و هم چنین ویژگی هایی که عامل متغیر جنسیت به مثابه متغیر تعدیلگر^۲ است در نظر گرفته شود.

بررسی نقش تعدیل کنندگی متغیر جنس

یافته های جدول ۹ اندازه های اثر ترکیبی^۳ مدل اثرات ثابت و تصادفی رابطه بین سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی را به تفکیک جنس نشان می دهد. با توجه به نتایج به دست آمده، بین زنان اندازه اثر در مدل تصادفی ۰/۴۳۳ و بین مردان اندازه اثر با مدل تصادفی ۰/۵۰۷ محاسبه شده است. به بیان دیگر اندازه اثر در هر دو دسته مردان و زنان برابر با ۰/۴۵۲ است. بنابراین، می توان این گونه تحلیل و تشریح کرد که سرمایه اجتماعی مردان نسبت به زنان در میزان رضایت زناشویی تأثیر بالاتر و بیشتری دارد.

جدول ۹. نتایج اندازه های اثر ترکیبی مربوط به رابطه سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی به تفکیک جنس

جنس	تعداد اندازه اثر	مدل اثرات ثابت			مدل اثرات تصادفی		
		اندازه ترکیبی	z-value	p-value	اندازه ترکیبی	z-value	p-value
زنان	۴	۰/۴۳۶	۱۸/۰۱۳	۰/۰۰۰	۰/۴۲۳	۴/۶۲۸	۰/۰۰۰
مردان	۶	۰/۴۳۱	۲۲/۹۶۶	۰/۰۰۰	۰/۵۰۷	۳/۲۱۶	۰/۰۰۱
کل	۱۰	۰/۴۳۳	۲۹/۱۸۷	۰/۰۰۰	۰/۴۵۲	۵/۶۱۶	۰/۰۰۰

بحث و نتیجه

به طور کلی، امروزه با تشدید جریان تجددگرایی^۴ تحولات گسترده ای در سرمایه اجتماعی خانواده های ایرانی به وجود آمده است (آزادارمکی ۱۳۸۶: ۱۳۳). در پژوهش حاضر این موضوع در ابعاد متعدد سرمایه اجتماعی- مانند مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، و ... بررسی و تحلیل شد. خانواده یکی از عوامل مهم سرمایه اجتماعی است. به همین جهت نقش خانواده در کسب سرمایه اجتماعی بسیار مؤثر و تأثیر متقابل سرمایه اجتماعی بر روابط زناشویی^۵ قابل بحث است. تاکنون رابطه سرمایه اجتماعی با مفاهیم متعدد مربوط به خانواده مورد توجه بسیاری از محققان و طرح های مختلف تحقیقی قرار گرفته است. اما نتایج مشابه و در برخی موارد متناقض و یافته های معقول و نامعقول به دست آمده از این مطالعات زمینه را برای تدوین فراتحلیل هایی چون اثر حاضر ایجاد کرده است که با یک رویکرد نوین و آگاهی به مفروضات این رویکرد تحلیلی و ارزیابی ناهمگونی و خطای انتشار مطالعات درکی همه جانبه از نتایج به دست می دهد. بنابراین در تحقیق حاضر به بررسی تأثیرات سرمایه اجتماعی بر میزان

1. variance
2. modifier variable
3. combined effect
4. modernism
5. marital relations

رضایت و سازگاری زناشویی با روش فراتحلیل پرداخته شد. در مرحله اول و در تحلیل مفروضات ده تحقیق گردآوری شده مربوطه، آزمون Q با اطمینان ۹۹ درصد فرضیه ۰ مبنی بر همگن بودن مطالعات انجام شده را رد و فرض ناهمگنی اندازه اثر پژوهش‌ها را تأیید کرد. رابطه میان سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی متغیر بود. این مورد ضرورت توجه به متغیر تعدیلگر را پررنگ‌تر کرده است. بررسی مفروضه خطای انتشار نیز نمایانگر این موضوع بود که فرضیه ۰ مبنی بر متقارن بودن نمودار کیفی و عدم سوگیری نشر تأیید می‌شود. محاسبه ضریب N ایمن از خطا نیز حاکی از این مطلب بود که باید ۲۴۲۶ مطالعه دیگر انجام شود تا در نتایج نهایی تجزیه و تحلیل‌ها خطایی رخ دهد. این موضوع ناشی از دقت و صحت بالای اطلاعات به دست آمده از این پژوهش‌هاست. از دیگر یافته‌های قابل توجه تحقیق حاضر اندازه اثر بیشتر مردان در مدل تصادفی نسبت به زنان است؛ ۰،۵۰۷ در مقابل ۰،۴۳۳. به عبارتی سرمایه اجتماعی مردان تأثیر بالاتری در افزایش و کاهش رضایت زناشویی دارد. در یافته‌ای دیگر تحت عنوان «برازش و روش اصلاح دوال و توثیدی» در پژوهش حاضر هیچ تحقیق گم‌شده‌ای لحاظ نشده است و با عنایت به این موضوع نتایج برآوردها یکسان شده است. به عبارت دیگر، بر اساس مدل اثرات تصادفی برآورد نقطه‌ای و فاصله اطمینان ۹۵ درصد برای تحقیقات ترکیب یافته برابر با ۰،۶۲۲۹۹، ۰،۳۰۰۶۸ و با استفاده از رویه اصلاح و برازش برابر با ۰،۴۷۷ بوده است. بر اساس مدل اثرات ثابت برآورد نقطه‌ای و فاصله اطمینان ۰،۹۵ درصد برای تحقیقات ترکیب یافته برابر با ۰،۴۵۸۲۹، ۰،۴۰۷۶۸ و با بهره‌گیری از رویه اصلاح و برازش برابر با ۰،۴۳۳ است. به طور کلی سرمایه اجتماعی عاملی است که به افزایش میزان رضایت زناشویی کمک می‌کند و فقدان آن به تدریج موجب بحران‌های متعدد روحی و روانی و حتی خانوادگی می‌شود. در نبود سرمایه اجتماعی، احساسات متقابل صمیمی جای خود را به بی‌اعتمادی و روابط غیرصمیمی خواهد داد و با تداوم این ارتباطات سرد در خانواده افراد انگیزه‌های زندگی را از دست خواهند داد و ممکن است با گذر زمان جدایی و طلاق رخ دهد. همچنین از بعد دیگر سرمایه اجتماعی تسهیل‌کننده روابط اجتماعی است و وجود این نوع سرمایه در ساختارهای اجتماعی^۱ عاملی مهم برای مشارکت‌های اجتماعی و انسجام و از آن مهم‌تر اعتماد اجتماعی است. سرمایه اجتماعی با تأثیر بر ارزش‌ها و هنجارهای متعدد اثر مثبتی روی رفتار فردی و جمعی افراد می‌گذارد. سرمایه اجتماعی همواره به مثابه قواعد راهنمای عمل در موقعیت‌های گوناگون اجتماعی عمل می‌کند. کلمن بر آن است که وقتی هنجاری مؤثر وجود دارد، شکلی نیرومند از سرمایه اجتماعی ایجاد می‌شود. سرمایه اجتماعی منبعی ارزشمند است که درون روابط گروه‌های اولیه و ثانویه وجود دارد و زمانی که فرد از خانواده وارد جامعه می‌شود با ابعاد بزرگ و متعدد سرمایه اجتماعی روبه‌رو می‌شود و ارزش‌هایی چون حس تعاون^۲، همکاری، حس انجام وظیفه، احترام متقابل، انگیزه‌ها، و مهارت‌های مختلف را کسب می‌کند. به بیان فوکویاما این عوامل به روابط سالم در خانواده منجر می‌شود و روابط سالم و آگاهانه افراد نیز جامعه‌ای سالم ایجاد می‌کند. با توجه به یافته‌های پژوهش، سرمایه اجتماعی به‌ویژه در مردان تأثیر فراوانی در میزان رضایت زناشویی دارد که باید در جهت افزایش آن همواره کوشید. بنابراین پیشنهادهایی در این زمینه ارائه می‌شود:

- * ارائه برنامه‌هایی از طرف مسئولان در جهت افزایش سطح مشارکت اجتماعی؛
- * اقدام برای تسهیل‌گری کنش‌های اجتماعی و رفع همه موانع سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، و اقتصادی؛
- * تقویت جامعه مدنی فعال و سازنده؛
- * حمایت نهادهای مدنی و رفاهی از افراد؛
- * تقویت پیوندها و تعاملات اجتماعی در سطوح خرد و کلان اعم از روابط فردی و نهادی؛
- * جلوگیری از بروز هر گونه ناامیدی و دلزدگی و بی‌اعتنایی اجتماعی که زمینه‌های تضعیف اعتماد اجتماعی را فراهم و اعتماد و رضایت خانوادگی را در همه جنبه‌ها تقویت می‌کند.

منابع

- آزادارمکی، تقی (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی خانواده ایرانی، تهران، سمت.
- اولیا، نرگس؛ مریم فاتحی‌زاده؛ فاطمه بهرامی (۱۳۸۷). «تأثیر دانش‌آموزان برای غنی‌سازی بر افزایش رضایتمندی زناشویی زوجها، اندیشه‌های نوین تربیتی»، فصلنامه دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه الزهراء، د ۴، ش ۱، ص ۹ - ۳۰.
- ایمان، یادعلی؛ زهرا جمالویی (۱۳۹۱). «بررسی رابطه میان سرمایه اجتماعی و رضایتمندی زناشویی»، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد شوشتر، س ۶، ش ۱۷، ص ۹ - ۱۲.
- الوانی، سید مهدی؛ تهمینه ناطق؛ محمدمهدی فراچی (۱۳۸۶). «نقش سرمایه اجتماعی در توسعه مدیریت دانش سازمانی»، علوم مدیریت ایران، ش ۵، ص ۳۵ - ۷۰.
- الوانی، سید مهدی؛ علی‌رضا شیروانی (۱۳۹۰). «سرمایه اجتماعی، اصل محوری توسعه»، تدبیر، ش ۱۴۷، ص ۲۷.
- توسلی، غلام‌عباس؛ مرضیه موسوی (۱۳۸۴). «مفهوم سرمایه اجتماعی در نظریات کلاسیک و جدید با تأکید بر نظریه‌های سرمایه اجتماعی»، علوم اجتماعی، ش ۲۶ - ۳۲.
- دلاور، علی (۱۳۸۴ و ۱۳۸۰). میان‌نظری و علمی پژوهش در علوم اجتماعی و انسانی، تهران، دانش رشد.
- روحانی، حسن (۱۳۹۰). «سرمایه خانواده، سنگ‌بنای سرمایه اجتماعی»، راهبرد، د ۲۰، ش ۵۹، ص ۷ - ۴۶.
- شکریبیگی، عالییه (۱۳۸۶). «مطالعه جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی خانواده ایرانی»، سایت نشریه علمی و مستقل جامعه‌شناسی ایران، شارع‌پور، محمود (۱۳۸۷). «فرسایش سرمایه اجتماعی و پیامدهای آن»، مجله انجمن جامعه‌شناسی ایران، ش ۳، ص ۹۲ - ۱۵۲.
- شعاع‌کاظمی، مهرانگیز (۱۳۸۹). «بررسی پیوند الگوهای ارتباطی با خشنودی زناشویی»، مطالعات زنان، س ۸، ش ۱، ص ۵۷ - ۷۰.
- قلی‌زاده، آذر؛ زهره اسماعیلیان اردستانی (۱۳۹۳). «نقش مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر رضایت زناشویی دانشجویان متأهل»، دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، ش ۱۵، ص ۳۷ - ۴۶.
- کلمن، جیمز (۱۳۷۷). بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نی.
- گنجی، محمد؛ محمدجواد سامانی‌نژاد (۱۳۹۱). «فرهنگ مشارکت و رضایت زناشویی در بین زنان»، مطالعات فرهنگی و ارتباطات، د ۸، ش ۲۶، ص ۱۷۱ - ۲۰۰.
- مقصودی، سوده؛ سعید معیدفر؛ محمد توکل (۱۳۹۰). «بررسی جامعه‌شناختی رابطه سرمایه اجتماعی و رضایت زناشویی در بین زوجین شهر کرمان»، مطالعات اجتماعی ایران، د ۵، ش ۱.
- محمدی، محمدعلی (۱۳۸۴). سرمایه اجتماعی و سنجش آن، تهران، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی.
- Alvani, M. & Shirvani, A. (2011). "Social capital is the central principle of development", *Tadbir Monthly*, 147, p. 27. (in Persian)
- Alvani, M., Nategh, T., & Farahi, M. M. (2007). "The role of social capital in the development of organizational knowledge management", *Iranian Journal of Management Sciences*, 5, pp. 35-70. (in Persian)
- Azad-Armaki, T. (2007). *Sociology, Family, Iran*, Tehran, Position. (in Persian)
- Bourdieu, P. (1986). "The forms of capital", in J.G Richardson (ed), hand book of Theory and Research for the sociology of education, Newyork, London, Greenwood press.
- Bourdieu, P. (1993). *Sociology in Question*, Sage, London.
- Coleman, J. (1998). "Social capital in the creation of Human Capital", *American Journal of sociology*, Vol. 94.
- Coleman, J. (1998). *Foundations of Social Theory*, translated by Manouchehr Sabouri, Tehran, Ney Publishing. (in Persian)
- Delavar, A. (2005-2006). "Theoretical and Scientific Foundations, Research in Social Sciences and Humanities", Tehran, Danesh Roshd Publications. (in Persian)
- Ganji, M. & Samani-Nejad, M. J. (2012). "Culture of participation and marital satisfaction in, among women", *Journal of Cultural Studies and Communication*, 8(26), pp. 171-200. (in Persian)
- Gholizadeh, A. & Ismailian Ardestani, Z. (2014). "The Role of Capital and Social Components on Marital Satisfaction of Married Students", *Knowledge and Research, in Applied Psychology*, 15, pp. 37-46. (in Persian)
- Iman, Y. & Jamaloui, Z. (2012). "A Study of the Relationship between Social Capital and Marital Satisfaction", *Quarterly, Social Sciences, Islamic Azad University, Shushtar Branch*, Year 6(17). (in Persian)
- Kaplan, mand J.E. Maddux (2002). "Goals and marital satisfaction:perceived support for personal goals and Collective efficacy for collective gools", *psychol*, No. 21, pp. 157-164.
- Kelin, david M. & James, M, white (2002). Marital problems and marital satisfaction, an examination of a Brazilian sample.Marriage and family therapy programme.

- Keyes, C.M. & Shapiro, A. (2004). Social well-being IN The U.S.: A Descriptive Epidemiology, orville Brim:CarolD Ryff & Ronald C. Kessler (Eds), *Healthing Are you? A National study of well-being of midlife*, university of Chicago Press.
- Lin, Nan Karen Cook & Ronalds; But, editors (2001). *Capital: Theory and Resarch*, How thorne, NY: Aldine de Grayter.
- Maghsoudi, S., Moeidfar, S., & Tavakol, M. (2011). "Sociological study of the relationship between social capital and marital satisfaction in couples in Kerman", *Journal of Social Studies*, 5(1). (in Persion)
- Mohammadi, M. (2005). *Capital, Social and its Measurement*, Tehran University of Social Welfare, and Rehabilitation. (in Persion)
- Olia, N., Fatehizadeh, M., & Bahrami, F. (2008). "The effect of students for enrichment on increasing marital satisfaction of couples New educational ideas", *Journal of the Faculty of Educational Sciences and Psychology, Al-Zahra University*, 4(1 & 2), pp. 9-30. (in Persion)
- Rouhani, H. (2011). "Family Capital, the cornerstone of social capital", *Rahbard Magazine*, 20(59), pp.7-46. (in Persion)
- Sharipour, M. (2008). "Erosion of social capital and its consequences", *Journal of the Iranian Sociological Association*, 3, pp. 92-152. (in Persion)
- Shekarbeigi, A. (2007). "Sociological study of the social capital of the Iranian family", *Website of the scientific and independent journal of Iranian sociology*. (in Persion)
- Shoaa Kazemi, M. (2010). "Study of the relationship between communication patterns and marital satisfaction", *Women Studies*, eighth year, 1, pp. 57-70. (in Persion)
- Tavassoli, G. & Mousavi, M. (2005). "The concept of social capital in classical and modern theories with emphasis on theories of social capital", *Social Sciences Quarterly*, (26-32). (in Persion)
- Tavassoli, G. & Mousavi, M. (2005). "The concept of social capital in classical and modern theories with emphasis on theories of social capital", *Social Sciences Quarterly*, (26-32). (in Persion)
- White. K., Brinkerhoof, D.B. & Both, A. (1985). "the effect of marital disruption on child's attachment to parents", *Journal of mamily*, Issues 6-1, pp. 5-22.